

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 czerwca 2012 roku

Sąd Okręgowy w Białymstoku Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Małgorzata Korol
Protokolant:	st. sekr. sądowy Edyta Kornacka

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2012 roku w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa Z. M.

przeciwko R. M.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

I. Powództwo oddala;

II. Odstępuje od obciążania powódki kosztami sądowymi.

UZASADNIENIE

E. M. w pozwie złożonym do Sądu w dniu 10 maja 2010 r. wnosila o unieważnienie umowy darowizny zawartej w formie aktu notarialnego w dniu 13 marca 2009 r. pomiędzy nią, a jej synem R. M., na mocy której powódka darowała mu lokal mieszkalny o powierzchni 51, 60 m², oznaczony numerem 19, znajdujący się przy ul. (...) w B. wraz z udziałem (...) części w nieruchomości wspólnej składającej się z działek o nr (...) o łącznej powierzchni 0,8864 ha oraz części budynku i urządzeń służących do wspólnego użytku ogółu mieszkańców z powodu rażącej niewdzięczności oraz zobowiązanie pozwanego do przeniesienia własności darowanej nieruchomości na powódkę.

W uzasadnieniu pozwu podniosła, że syn okazał jej niewdzięczność, gdyż zerwał z nią wszelkie kontakty i nie interesuje się jej losem. Obecnie przebywa w USA, nie kontaktuje się z nią telefonicznie, za pośrednictwem poczty i drogą e-mailową. Pozwany nie interesował się też stanem zdrowia chorej babki L. C., nie pomagał powódce w opiece nad nią, mimo że przekazała ona środki pieniężne na pokrycie części ceny mieszkania.

Kurator ustanowiony dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego wnosil o oddalenie powództwa.

Sąd ustalił, co następuje:

Strony zawarły w dniu 13 marca 2009 r. w formie aktu notarialnego umowę darowizny, na mocy której powódka darowała pozwanemu lokal mieszkalny oznaczony numerem(...)o powierzchni 51, 60 m⁽⁽²⁾⁾, znajdujący się w domu wielomieszkaniowym położonym w B. przy ul. (...) wraz z udziałem (...) części w nieruchomości wspólnej, którą

stanowi grunt oznaczony jako działki o numerach (...) o łącznej powierzchni 0,8864 ha położone w B. przy ulicy (...), oraz części budynku i urządzeń służących do wspólnego użytku ogółu mieszkańców, zaś pozwany oświadczył, że darowiznę tę przyjął.

dowód: umowa darowizny z dnia 13 marca 2009 r., Rep. (...) (k. 4-7).

Wcześniej pozwany był wspierany finansowo przez babkę, a matkę powódki L. C.. W dniu 26 maja 2009 r. doznała ona udaru mózgu, wskutek którego została lewostronnie sparaliżowana. W czasie jej pobytu w szpitalu w czerwcu 2009 r. pozwany wyjechał do USA. Stosunki między stronami były dobre, a po wyjeździe pozwany kontaktował się z powódką. Nie wspierał jej jednak finansowo i nie pomagał jej w opiece nad matką. Powódka mówiła mu o chorobie matki i potrzebie zakupu leków na odleżyny, co spotkało się z brakiem reakcji ze strony syna. Pozwany nie zgodził się też, aby matka powódki przeprowadziła się do darowanego mu mieszkania przy ul. (...). Powódka w lutym 2010 r. sprzedała mieszkanie przy ul. (...) w B. za cenę 156.000 zł. Środki te przeznaczyła na sfinansowanie części kosztów utrzymania matki w Domu Pomocy Społecznej, które wynosiły około 2.500 zł miesięcznie i nie mogły być pokryte z emerytury matki w całości, w zakresie kwoty około 1.000 zł miesięcznie. Matka powódki zmarła w dniu 28 lipca 2011 r. Powódka próbowała poinformować syna o tym, ale nie mogła skontaktować z nim telefonicznie. Strony pozostawały jednak w kontakcie telefonicznym. Pozwany dzwonił ostatni raz do matki w styczniu 2012 r. Powódka mieszka od 2006 r. w domu konkubenta, z którym pozostaje w związku od 1992 r. i jest na jego utrzymaniu. Nie uzyskuje wsparcia finansowego od pozwanego.

dowód: zeznania powódki (k. 78-79, 82-83), L. W. (1) (k. 81- 82).

Pismem z dnia 16 kwietnia 2010 r. powódka odwołała dokonaną darowiznę lokalu mieszkalnego, motywując to rażącą niewdzięcznością pozwanego.

dowód: oświadczenie powódki o odwołaniu darowizny (k. 8).

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jako bezzasadne należało oddalić.

Na wstępie należało określić podstawę prawną dochodzonego roszczenia. Powódka w pozwie wносиła o „stwierdzenie nieważności umowy darowizny” lokalu mieszkalnego i zobowiązanie pozwanego do przeniesienia własności tej nieruchomości. Uzasadnienie faktyczne pozwu i załączone oświadczenie woli powódki wskazuje, że powódka powołując się na rażącą niewdzięczność pozwanego, złożyła oświadczenie o odwołaniu darowizny na podstawie art. 898 § 1 k.c. i w celu wywołania skutków rzeczowych tego oświadczenia wytoczyła powództwo o stwierdzenie obowiązku złożenia przez obdarowanego (pozwanego) oświadczenia woli co do przeniesienia na nią własności darowanej nieruchomości na podstawie art. 64 k.c. w zw. z art. 1047 k.p.c. Sąd będąc związany podstawą faktyczną powództwa, rozważył zatem, czy żądanie to jest uzasadnione w świetle przepisów regulujących stosunki między darczyńcą, a obdarowanym.

Nieodpłatne świadczenie darczyńcy stanowiące jednostronny akt szczodrości nakłada na obdarowanego etyczny obowiązek wdzięczności względem darczyńcy. Naruszenie tego obowiązku upoważnia darczyńcę do odwołania darowizny. Zgodnie bowiem z art. 898 § 1 k.c. darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności.

Ustawodawca nie sprecyzował pojęcia "rażąca niewdzięczność", gdyż jest to niemożliwe z uwagi na zróżnicowane sytuacje życiowe. Posłużył się formułą ogólną, pozostawiając sądowi ocenę na podstawie konkretnych okoliczności sprawy. Według ugruntowanego w orzecznictwie stanowiska za niewdzięczność przyjmuje się świadome naruszenie podstawowych obowiązków ciążących na obdarowanym względem darczyńcy, krzywdzące darczyńcę. (...) (wyrok Sądu Najwyższego z 22 marca 2001 r., V CKN 1599/00, Prok. i Pr. -wkl. 2002/5/40). Pod pojęcie rażącej niewdzięczności podpadają tylko takie czynności obdarowanego, które są skierowane przeciwko darczyńcy ze

świadomością i w nieprzyjaznym zamiarze. Chodzi tu więc przede wszystkim o popełnione przestępstwo przeciwko darczyńcy (zarówno przeciwko życiu, zdrowiu i czci, jak i przeciwko mieniu) oraz o naruszenie przez obdarowanego obowiązków wynikających ze stosunków osobistych łączących go z darczyńcą, jak np. odmowa udzielenia pomocy w chorobie mimo oczywistej możliwości. Wyłączone są natomiast krzywdy czy przykrości wyrządzone w sposób niezamierzony, popełnione w uniesieniu czy rozdrażnieniu, zwłaszcza wywołane zachowaniem się darczyńcy. Czyny dowodzące niewdzięczności muszą świadczyć o znacznym napięciu złej woli obdarowanego, na co wskazuje użycie przez ustawodawcę słów "rażąca niewdzięczność". Nie uzasadnia więc odwołania darowizny dopuszczenie się przez obdarowanego takich czynów, które w danych okolicznościach i warunkach nie wykraczały poza zwykłe przypadki życiowych konfliktów (wyrok Sądu Najwyższego z 7 maja 1997 r., I CKN 117/97, LEX nr 137781). Rażąca niewdzięczność w rozumieniu art. 898 § 1 k.c. musi cechować znaczne nasilenie złej woli skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej. Czynami świadczącymi o rażącej niewdzięczności obdarowanego są: odmówienie pomocy w chorobie, odmowa pomocy osobom starszym, rozpowszechnianie uwłaczających informacji o darczyńcy, pobicia czy ciężkie znieważenia (wyrok Sądu Najwyższego z 17 listopada 2011 r., IV CSK 113/11, LEX nr 1111009). Rażąca niewdzięczność może polegać na zaniechaniu działań obdarowanego wobec darczyńcy, jeżeli bliska więź pokrewieństwa wymagałaby jednak podjęcia działań aktywnych, polegających zwłaszcza na zapewnieniu darczyńcy (osobie bliskiej) stosownej pomocy w jej sprawach osobistych (wyrok Sądu Najwyższego z 19 marca 2009 r., III CSK 307/08, LEX nr 492154).

W ocenie Sądu zachowanie powoda nie wyczerpało opisanych wyżej znamion rażącej niewdzięczności. Powódka dopatrywała się jej w tym, że pozwany nie świadczył pomocy jej chorej matce, która udzielała mu wcześniej wsparcia finansowego. Nie reagował na sygnalizowaną przez powódkę potrzebę zakupu leków niezbędnych do jej pielęgnacji, a w czasie pobytu zagranicą nie kontaktował się z nią często. W ocenie Sądu okoliczności te nie mogły być uznane za przejaw szczególnie nagannego nastawienia pozwanego wobec powódki, zmierzającego do dokuczenia jej, którego charakter i stopień nasilenia uzasadniałby uznanie go za rażąco niewdzięczne, godzące w fundamentalne dobra darczyńcy takie jak życie, zdrowie, dobre imię, godność, czy też prawo do uzyskania wsparcia w chorobie, lub niezbędnej do pokrycia podstawowych kosztów utrzymania pomocy finansowej.

W ramach łączącej strony umowy darowizny pozwany nie miał obowiązku świadczenia pomocy w postaci osobistych, lub pieniężnych świadczeń na rzecz chorej matki powódki. Umowa ta reguluje bowiem jedynie stosunki między darczyńcą (powódką), a obdarowanym (pozwanym) i poza faktem przeniesienia prawa własności nieruchomości, co wywołuje skutki o charakterze erga omnes (wobec wszystkich), nie kreuje po stronie obdarowanego obowiązków wobec innych, niż darczyńca podmiotów.

Warunkiem uznania zachowania obdarowanego za rażąco niewdzięczne jest również to, aby zachowanie to dotyczyło zasadniczo bezpośrednio darczyńcy. Cechy rażącej niewdzięczności mogą mieć także inne zachowania wysoce nieprzyjemne, kierowane do osoby bliskiej darczyńcy, z tym jednak zastrzeżeniem, że obdarowany, kierując swoje zachowanie wobec osoby bliskiej, zamierza oddziaływać bezpośrednio na darczyńcę (wyrok Sądu Najwyższego z 26 lipca 2000 r., I CKN 919/98, LEX nr 50820). Sama niewdzięczność wobec osoby bliskiej wobec darczyńcy, bez związku z jego osobą, nie uprawnia do czynności, o których w przepisie w art. 898 §1 k.c.

Powódka nie wykazała natomiast, aby bierna postawa pozwanego w zakresie sygnalizowanej przez nią potrzeby wsparcia finansowego jej matki w czasie choroby była przejawem złej woli z jego strony, nakierowanej bezpośrednio na dokuczenie powódce, lub też doprowadzenie do pogorszenia jej sytuacji życiowej. Przeczą temu twierdzenia powódki, która przyznała, że w czasie, gdy pozwany opuszczał kraj, ich stosunki były dobre, zaś świadek L. W. (1) zeznała, że po wyjeździe pozwanego strony pozostawały w kontakcie, który uległ rozluźnieniu dopiero w nieodległym czasie. Okoliczności te świadczą o dobrych relacjach między stronami i poprawnym stosunku pozwanego do matki.

Sąd miał też na uwadze pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2003 r., zgodnie z którym przy ocenie obowiązków obdarowanego wobec darczyńcy, wynikających ze stosunków osobistych (rodzinnych), jak i etycznego obowiązku wdzięczności, można posiłkować się treścią art. 897 k.c. Przepis ten, jako mający na celu zabezpieczenie interesów darczyńcy w wypadku popadnięcia w niedostatek, stanowi, że obowiązek obdarowanego

kształtowany jest nie tylko przez potrzebę darczyńcy, ale i przez granice wzbogacenia (sygn. akt IV CKN 115/01, Lex nr 137593).

W ocenie Sądu nie można przyjąć na podstawie zebranego materiału dowodowego sprawy, że o rażącej niewdzięczności pozwanego świadczył brak wsparcia finansowego z jego strony w pokrywaniu podstawowych kosztów utrzymania matki. W sprawie nie ma dowodów, które potwierdzałyby, że powódka miała trudności w pokryciu jej usprawiedliwionych potrzeb i ubiegała się bezskutecznie o wsparcie finansowe syna. Powódka co prawda nie pracuje, ale pozostaje w długoletnim konkubinacie z mężczyzną, z którym mieszka od 2006 r. Według przyjętego przez nich modelu związku podstawowe potrzeby życiowe powódki są zaspokajane przez jej partnera. Powódka nie wykazała, aby mimo pozostawania na utrzymaniu konkubenta znajdowała się w niedostatku, bądź też łączący ją z tym mężczyzną związek uległ zerwaniu i wskutek tego nie ma środków potrzebnych do utrzymania.

W świetle powyższych okoliczności Sąd nie znalazł podstaw do uznania oświadczenia powódki o odwołaniu darowizny lokalu mieszkalnego na rzecz syna za złożone skutecznie, co uzasadniałoby wydanie orzeczenie sądowego zastępującego oświadczenie woli pozwanego o zwrotnym przeniesieniu własności darowanej nieruchomości i z tych względów oddalił powództwo na podstawie art. 898 § 1 k.c.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 102 k.p.c., uznając, że w sprawie zachodzi szczególny wypadek uzasadniający odstąpienie od obciążenia powódki nieuiszczonymi w sprawie kosztami sądowymi.